

ereje nagyobb-e amazénál. A kimondott szó nem csupán a hang sulyánál, de értelme által is kell, hogy hasson. Palasovszkynak az a sorsa, mint annak a kürtösnek, akinek minden művészete és remek hangszere ellenére üres szólamokat kell játszani. Palasovszky széleskörű színpadismerete, rendezői eredetisége, ragyogó fantáziája és lángholó lelkesedése, művészi kulturája sem tud értelmet önteni a szavakba, amelyeket elébe raknak azzal, hogy kottázza hangra, elevenítse emberré és mozgítsa cselekménnyé. A leggyönyörűbb rakétával se lehet országokat hódítani, bármekkora durrannak is. —

Egyszerű a végkövetkeztetés. Felülről lefelé, a színpadról a tömegek felé nem lehet megkezdeni a színpad forradalmát. A Felkaj-Folkmannok szindarabjaiból még jakobinus sapkát sem lehet csinálni. Pedig az irodalmi szándék igazán nem vitatható el tőle. A színpad átalakításához azonban még az igazi irodalom is kevés. Nem csak igazi irodalom kell ehhez, hanem másilyn irodalom. Egyelőre hát meg kell elégednünk azzal, hogy tisztességes művészi szándékot láthatunk a színpadon és amidőn feltűnnek előttünk Palasovszky remekbeformált színészei, azt a sziszifuszi munkát kell megcsodálnunk, amellyel élettelen anyagba igyekeznek lelket önteni.

(Budapest)

Ujvári László

**KONJUNKTURA??** Már Amerikában is szerények... Már nem beszélnek rekordszámokban. Már nem beszélnek a termelés és az export hallatlan emelkedéséről. Ma már boldogok, ha a hanyatlás lassubbodását állapíthatják meg. S tényleg: ha a világereskedelem a háború előtti viszonyokhoz képest „normálisan” emelkedik, úgy 1933-ban 14 milliárd dollárral lett volna magasabb a forgalma mint 1929-ben. Valójában azonban 38 milliárddal volt kevesebb. Az Egyesült Államok 1933-beli külkereskedelme alig teszi az 1929. évi külkereskedelmi forgalom egyharmadát. Általában a világgazdaságon belül az áruforgalom szánalmas minimumra esökkent s a munka megoszlása a népek közt mindinkább hiu álommá foszlik. Valami változásról azonban a világ termelésében történhet beszámolás.

Franciaországban a termelés kiterjedése — nem az ingadozó pénzérték, hanem a szilárd tonnatartalom után számítva — 1929 és 1933 között 31 százalékkal esett vissza; 1933-ban azonban 12 százalékkal (a megelőző évekhez képest) emelkedett. A megfelelő számok Németország számára: minus 39 és plus 12; Svédország számára: minus 21 és plus 3; Anglia számára: minus 17 és plus 3 százalék. Japánban a depresszió mélypontját már 1932 első felében túlhaladta, Kanadában viszont ez a pillanat 1933 márciusában következett be. A legtöbb országban a viszonylagos javulás az utolsó évben folytatódott. A nagykereskedelmi árak 1933 folyamán mindenütt vagy emelkedtek, vagy pedig megszilárdultak. Az 1930—32-es kiméretlen infláció utórezgéseit már csak Franciaországban s talán még Középeurópában érezhetők; különben ez a korszak mulóban.

Számos államháztartás deficitese gazdálkodása megszűnt; a legnagyobb államok azonban — mint az Egyesült Államok, Japán, Németország és Itália — még mindig nagy budget nehézségekkel küzdenek. Jellemző, hogy a tengeren túl a textil-, főleg pedig a gyapjuszövő-ipar kilátása; — ezek a még ma is legfontosabb fogyasztási iparok — nagyon kedvező megítélésben részesülnek. Ausztráliában a felvásárolt gyapju értékét az 1933—34-es szezonban körülbelül 58 millió font sterlingre becsülik. Ez az összeg csak 3 millióval kevesebb mint a prosperitás nagy (1927—1928) szezonjában. Viszont nem szabad

elfelejteni, hogy 1930—31 s az 1931—32-es szezonokban az ausztráliai gyapjueladások ára 27—30 millió font sterlingre redukálódtak. Bradfordban, a gyapju angliai világközpontján, tényleg hausse van. A bradfordi amerikai kivitel ötszöröse az 1931-es kivitelnek. A francia, német és japán megrendelések nyakra-főre érkeznek be s az amerikai tőkésék minden pénzüket gyapjuba fektetik.

Az imperialista államok konszolidálódását jelentik ezek a tünetek? A konjunktura jelei ezek, avagy egy készülő háborúé?

**A NÉMET KÖNYV.** A német nemzeti átalakulás a német könyv számára rosszul ütött ki. A német könyvkereskedők közismert Borsenblatt-ja szerint az utolsó évek folyamán az új könyvek megjelenése, illetve a régebbiek új kiadása a következőképp alakult. 1930 januárjában 1155, 1931 januárjában 1073, 1932 januárjában 772, 1933 januárjában 741 s 1934 januárjában 630 könyv jelent meg. A számok szavakba való átfordítása azt jelenti, hogy a nemzeti szocialisták négy éven keresztül; emelkedését a német könyvtermelés szakadatlan esökkenése kíséri. Kormányrajutásuk után egy esztendővel a német könyvtermelés szinte a fele annak, amennyi győzelmük első esztendőjében volt.

Nem kevésbé jellemző a külföld elfordulása a mai Németországi könyveitől. Német lapok egyre-másra panaszozzák, hogy Svédországban, Hollandiában, Középeurópában és a Balkánon mindinkább vesztí teret a német könyv. Ezeket a panaszokat igazolják azok a számok, amiket időnként a német vámhivatalok tesznek közzé a könyvkivitelről.

Jellemző, hogy a német könyvek térvesztését szervezeti uton próbálják jóvá tenni. A német kiadók szövetsége külön szervezetet alakított a könyvkivitel forszírozása érdekében. Nem nehéz megjósolni, hogy ennek az új szervnek a működése sem fog beválni, s a legkevésbé sem fogja tudni meggyőzni a külföldet arról, hogy Goebbelis írói olvasásra érdemesek.

**KISÉRTETEK A NAPON.** Roosevelt Amerikájában ma ismét szabad büntetlenül a kóhoz tartalmú italokat inni. Ismét szabad olyan könyveket vásárolni és olvasni, amiknek a terjesztése a puritanizmus korszakában állítólagos „obszcén” tartalmuk miatt tilos volt. Olvasható többek közt a mai modernizált Amerikában Joyce Ulyssese is. A párisi Marianne egyik legutóbbi számában idézi Robert de Saint-Jean Woolsey bíró véleményezését, amelynek eredményeképp az Egyesült Államokban az Ulysses terjesztését engedélyezték.

A könyv bizonyos részei — írja a bíró különös jelentésében — az olvasóban a hánytatószer hatását idézik elő, de sohasem egy afrodisziakumét. Ami azokat a nyers kifejezéseket illeti, amiket Joyce használ, úgy ezek régi angol-szász eredetű szavak, amiket majdnem minden nő és férfi ismer. Kétségtelenül a szereplő személyek — teszi hozzá a bíró — kissé szabadosak, de nem szabad elfelejteni, hogy a regény cselekménye tavasszal történik. Az egyetlen szemrehányás, amit a bíró a szerzővel szemben tesz, az a könyv homályossága. Bizonyos jeleneteket Mister Woolsey jobban szeretett volna megérteni és több világosságot szeretett volna Leopold Bloom szobájában. Ezután a jelentés szószerint a következőképpen hangzik:

„Tekintettel arra, hogy arra vonatkozólag kértek tőlünk nyilatkozatot, vajjon az Ulysses „obszcén-könyv”-e, s hivatkozással az 1930-ban kelt Tariff-Act 19. tételének 1305. fejezetére s arra, hogy mi az